

Олійник О.М., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, м. Харків

ВІДВЕРНЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ НЕЗАКОНОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

1. Нецільове використання бюджетних коштів, передбачене ст. 210 КК України, є поширеним явищем соціальної дійсності у багатьох сферах національної економіки України. Особливу актуальність це явище набуває у військовій сфері через такі обставини: заподіяння Збройним Силам (далі - ЗС) України економічної шкоди на мільярди грн.; заважання Міноборони України у виконанні намічених бюджетних програм; гальмування належного технічного, ресурсного, кадрового та іншого забезпечення української армії під час проведення Антитерористичної операції у Луганській та Донецькій областях; зменшення обороноздатності України та підвищення ризиків втрати її територіальної цілісності тощо.

2. З метою обмеження криміногенної дії та, за можливості, усунення низки організаційно-управлінських, соціально-економічних чинників, що сприяють подальшому поширенню використання бюджетних коштів у ЗС України не за цільовим

призначенням, пропонується низка заходів із відвернення та припинення вчинення вказаних злочинів.

3. Для відвернення даного виду бюджетних злочинів у військовій сфері пропонується створити Міжвідомчий експертно-моніторинговий центр (далі - Центр). До його складу мають увійти спеціалісти різних органів державної влади: Міністерства юстиції України, Рахункової палати України, Держфінінспекції, Держказначейства, Департаменту аудиту та фінансового контролю Міноборони України.

Діяльність вказаного Центру пропонується розбити на кілька взаємопов'язаних етапів: 1) моніторинг бюджетного процесу розпорядників й одержувачів бюджетних коштів ЗС України; 2) підготовка моніторингових звітів; 3) повідомлення правоохоронних органів про виявлені порушення бюджетного законодавства; 4) перевірка органами кримінальної юстиції отриманої інформації та реагування на бюджетні зловживання.

Об'єктами вказаного моніторингу мають бути: а) нормативно-правові акти, що регламентують діяльність розпорядників та одержувачів бюджетних коштів у військовій сфері; б) фінансова документація розпорядників й одержувачів бюджетних коштів; в) акти ревізії та аудиту господарської діяльності розпорядників й одержувачів бюджетних коштів; г) хід виконання та звітування розпорядників бюджетних коштів щодо реалізації кожної бюджетної програми Міноборони України.

4. При відверненні нецільового використання бюджетних коштів у ЗС України окремої уваги заслуговує діяльність Держказначейства. Система казначейського контролю за бюджетними коштами дає можливість запобігти порушенню, призупинити операцію та повернути платіжні документи без виконання [1]. Керуючись завданнями, які стоять перед Держказначейством та закріплені у чинному законодавстві [1], шляхами відвернення даних злочинів з боку цього центрального органу виконавчої влади можна назвати: а) відстеження підозрілих операцій розпорядників та одержувачів бюджетних

коштів ЗС України; б) посилення оперативності оновлення бази даних розпорядників та одержувачів державних фінансів у військовій сфері з метою недопущення розкрадань бюджету; в) покращення організації, взаємодії та координації діяльності головних бухгалтерів розпорядників бюджетних військових коштів; г) необхідність розміщення на офіційному сайті Держказначейства не лише звітності про виконання Державного бюджету України, але й переліку розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, які допустили серйозні порушення, в яких містяться ознаки складу злочину, передбаченого ст. 210 КК України; д) посилення контролю за: відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів ЗС України показникам розпису бюджету; відповідністю взятих цими розпорядниками бюджетних зобов'язань бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми; закупівлею товарів, робіт й послуг Міноборони України.

5. Особливу увагу слід приділити корупції у діяльності Держказначейства. Мовчазна згода на здійснення розрахунково-касового обслуговування операцій, в яких містяться ознаки нецільового використання бюджетних коштів, може призвести до реалізації корисливого умислу злочинців та завдання державі та ЗС України матеріальних збитків.

6. Запропонована модель відвернення нецільового використання бюджетних коштів у ЗС України, може бути доповнена кількома напрямками, які полягають у: а) проведенні нарад, присвячених додержанню законності у бюджетній сфері щодо нейтралізації злочинних намірів та добровільної відмови від їх реалізації; б) інформуванні бухгалтерських працівників усіх розпорядників бюджетних коштів ЗС України з боку керівників контролюючих й правоохоронних органів про результати діяльності щодо запобігання бюджетним злочинам; в) притягненні військовослужбовців до дисциплінарної або адміністративної відповідальності за недотримання бюджетного законодавства з метою недопущення вчинення більш суспільно небезпечних проявів даного явища соціальної дійсності.

7. Відвернення використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню важко здійснити без створення певних соціально-економічних передумов для службових осіб із сформованою злочинною мотивацією. Тому в якості перспективних можна запропонувати такі напрями відвернення, як: виділення додаткового грошового забезпечення працівникам фінансових управлінь та департаментів ЗС України, діяльність яких вказує на ймовірність використання державних фінансів усупереч їх цільовому призначенню; вирішення квартирного питання, допомога у санаторно-курортному лікуванні; надання службовій особі позачергової відпустки чи направлення її у відрядження.

8. Припинення використання державних фінансів усупереч їх цільовому призначенню можливе як на груповому, так й індивідуальному рівні. На груповому рівні для припинення злочинної діяльності в межах виконання бюджетних програм Міноборони України пропонується: вилучення фінансової документації; припинення фінансових операцій, спрямованих на використання коштів усупереч їх цільовому використанню; блокування відповідних фінансових рахунків; арешт активів злочинців.

Припинення окремих бюджетних злочинів, передбачених ст. 210 КК України, можливе шляхом: проведення термінової перевірки стану виконання певної бюджетної програми Міноборони України; здійснення тематичного внутрішнього аудиту щодо цільового характеру використання бюджетних коштів певним розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, відносно якого є оперативна інформація про готування до бюджетного злочину; витребування Департаментом фінансів Міноборони України у розпорядників нижчих рівнів звітів про поточні бюджетні призначення, стан використання бюджетних коштів за окремими напрямами.

9. На сучасному етапі запобігання бюджетним злочинам у ЗС України потребує зміна пріоритетів у роботі органів кримінальної юстиції. Тобто реагування на вже вчинені

бюджетні злочини та завдані економічні збитки для держави й ЗС України має бути замінене завчасним виявленням нецільового використання бюджетних коштів, що готується, з метою його недопущення. Це дозволить зекономити сотні мільйонів гривень, які використовуються не за цільовим призначенням, а потім не повертаються до Державного бюджету України.

Список використаних джерел

1. Єрмоліна М. Б. Роль органів державного казначейства України щодо цільового витрачання бюджетних коштів / М. Б. Єрмоліна [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/2 ANR 2010/Economics/7_57523.doc.htm](http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/7_57523.doc.htm). - Загол. з екрана.
2. Про Положення про Державну казначейську службу України : Указ Президента України від 13.04.2011 р. № 460/2011 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ 460/2011](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/460/2011). - Загол. з екрана.